

PERFORMANȚELE POLONIEI ÎN REALIZAREA UNEI ECONOMII DE PIAȚĂ SUSTENABILĂ

Alina Ligia DUMITRESCU¹, Lucia IORDACHE²

Rezumat

În ultimii zece ani de la aderarea sa la Uniunea Europeană, Polonia a înregistrat nu numai creștere economică, ci și performanță economică și dezvoltare socială. Polonia a realizat atât producție, cât și consum pe baze sustenabile pe parcursul ultimilor zece ani și a fost singurul stat membru al UE care a reușit în 2009 să evite recesiunea (cu un ritm de creștere a PIB de 1,6%). În 2010, s-a înregistrat un ritm de creștere susținut, de 3,9%, fiind unul din cele mai bune rezultate din UE, față de media de 2%. Creșterea economică este estimată să rămână la peste 3% și în perioada 2015-2016, fiind susținută de o cerere internă solidă, de îmbunătățirea condițiilor de pe piața forței de muncă, de majorarea veniturilor reale disponibile și, nu în ultimul rând, de o activitate investițională puternică. Articolul analizează pilonii creșterii economice, având ca principal obiectiv evidențierea modului cum acest stat membru a reușit să obțină o creștere economică sustenabilă și o bună performanță în atragerea fondurilor europene.

Cuvinte cheie: creștere sustenabilă, fonduri europene, integrare europeană, comerțul Poloniei

Clasificare JEL: O52, E2, E6, F15

¹ Dr. Alina Ligia Dumitrescu, cercetător științific gradul II, IEM, Academia Română,
e-mail: alinaligia1@yahoo.com

² Dr. Lucia Iordache, cercetător științific gradul II, IEM, Academia Română,
e-mail: iordache_lucia@yahoo.com

1. Profilul socio-economic al Poloniei

Polonia a aderat la UE la 1 mai 2004 și este cea mai mare economie din Europa Centrală și de Est și a șasea economie din cadrul UE-28 ca nivel al PIB, dar și a șasea țară ca populație – 38,5 milioane de locuitori în 2013, din care 60,4% în mediul urban.

Polonia s-a remarcat în grupul țărilor din Europa Centrală și de Est ca o economie emergentă dinamică, ce și-a menținut tendința constantă de creștere din 1996 (de când sunt disponibile datele Eurostat pentru această țară) și până în prezent a valorificat beneficiile oferite de integrarea în UE, realizând chiar performanța excepțională de a fi singura țară membră care a evitat recesiunea din 2009.

Creșterea deficitului bugetar și a șomajului, precum și starea nefavorabilă a infrastructurii au reprezentat, după aderarea la UE, provocările majore pentru realizarea planurilor ambițioase ale autorităților de la Varșovia. Conform prognozelor Comisiei Europene, *tendința de reducere a ratei șomajului înregistrată în 2014 (-1 punct procentual, la 9,1% din totalul populației active) se va menține în 2015 (8,8%) și 2016 (8,3%);* media la nivelul UE-28 este prognozată la 9,8% în 2015 (European Commission, 2015). Potrivit datelor Eurostat, *ponderea salariaților în totalul populației a fost de 31,6% în 2014*, nivel ce situează Polonia pe poziția 25 în cadrul UE-28.

În raportul publicat în 2014 de Ministerul Afacerilor Externe din Polonia se arată că, în cei zece ani de la aderarea la UE, *au fost create 2 milioane de locuri de muncă, numărul persoanelor expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială a scăzut cu 7 milioane, iar 1,3 milioane de persoane au ieșit din sărăcie.*

Importanța Poloniei în cadrul UE, ca mărime a populației, nu este deocamdată reflectată și de nivelul indicatorilor care arată stadiul dezvoltării și gradul de convergență reală a economiei. Conform datelor publicate de Eurostat, *PIB la prețuri curente ale pieței în 2013* se situa în Polonia la 390 miliarde de euro, reprezentând 3% din PIB al UE-28 (locul 8, după Germania, Franța, Anglia, Italia, Spania, Olanda și Suedia) și 4% din PIB al Zonei Euro; în 2002, PIB a totalizat 210 miliarde de euro (reprezentând 2,1% și respectiv 2,9%). Creșterea acestui indicator în perioada analizată a fost de 86%. *Nivelul PIB, exprimat în paritatea puterii de cumpărare standard (PCS), s-a situat în 2012* la 660 miliarde de euro, echivalând cu 5% din PIB al UE și 7,1% din PIB al Zonei Euro; în 2002 acest indicator era de 377 miliarde de euro (3,8% și respectiv 5,2%). Creșterea acestui indicator pe ansamblul perioadei a fost de 75%. *Ponderea PIB real pe locuitor în media UE - 39% în 2013 - poziționează Polonia pe locul 25, depășind în clasament doar ponderile reduse deținute de Ungaria, România și Bulgaria. Ponderea PIB real pe locuitor, în euro PCS în media UE se situa în 2013 la 68%, plasând Polonia pe locul al doilea după Cehia (circa 80% din media UE), în grupul țărilor central și est-europene care nu erau membre ale Zonei Euro (TCEE – 6)³.*

³ Bulgaria, Cehia, Croația, România, Polonia, Ungaria

2. Crearea fundamentelor pentru o creștere economică durabilă în Polonia

În Polonia, procesul de „construire” a fundamentelor unei creșteri economice durabile a fost complicat și de durată. În a doua parte a anilor ‘80, au fost aplicate o serie de măsuri parțiale de descentralizare și liberalizare a economiei, respectiv: reducerea considerabilă a rolului planificării centralizate, reorganizarea organelor centrale de conducere, încercările de a introduce procedura de faliment, încurajarea inițiativei private și crearea de condiții egale tuturor agenților economici, indiferent de forma de proprietate, reorganizarea sistemului bancar prin constituirea celor două niveluri ierarhice, o bancă centrală și o rețea de bănci comerciale, liberalizarea parțială a relațiilor economice externe.

În anii ‘80, schimbările economice parțiale care au avut loc în Polonia, deși complexe, s-au efectuat în interiorul sistemului centralizat planificat al economiei socialiste, ceea ce a condus la crearea unui hibrid periculos: o economie socialistă cu puternice dezechilibre, cuplată cu introducerea ineficientă a unor elemente de piață. La sfârșitul anului 1989, situația economică a Poloniei era extrem de dificilă: o hiperinflație caracterizată printr-o rată anuală de 640%, un deficit bugetar uriaș, de 4,9 trilioane de zloți, circa 7% din produsul intern brut, o datorie externă de proporții, de 46 miliarde de dolari.

Bazele solide ale unei creșteri economice sustenabile în Polonia au fost puse încă de la începutul anilor ‘90 prin restructurarea, privatizarea și liberalizarea economiei de stat planificate, dar și ineficiente economic, moștenită de la sistemul comunist. „Programul Balcerowicz”, introdus la 1 ianuarie 1990, a avut două obiective majore: stabilizarea economică și reforma structurală. Ca obiective pe termen scurt, programul de stabilizare a urmărit restabilirea echilibrului economic prin combaterea hiperinflației și reducerea drastică a cererii interne.

Dezvoltarea sectorului privat a contribuit în mod substanțial la crearea bazei pentru o creștere economică sustenabilă. Sectorul privat s-a dezvoltat și consolidat prin privatizarea întreprinderilor de stat și prin crearea unei legislații și a unui cadru instituțional, ce au stimulat crearea de noi firme private. De asemenea, sectorul privat a cunoscut, dezvoltarea cea mai dinamică în privința producției, vânzărilor și investițiilor. Această formă de privatizare a avut ca rezultat crearea unui număr mare de locuri de muncă în primii ani ai tranziției. În intervalul 1989-1995, 40% din întreprinderile din sectorul de stat au dispărut. Astfel, în anul 1995, ponderea sectorului privat în PIB a fost de circa 55%, sectoare precum comerțul și construcțiile se aflau în cea mai mare parte în proprietate privată, iar aproximativ 63% din populația Poloniei era angajată în sectorul privat.

De asemenea, nu trebuie neglijat faptul că anterior intrării în UE în 2004, Polonia a încurajat integrarea regională și comercială prin Acordul Central European de Comerț Liber (CEFTA), semnat în 1992, care a inclus inițial Polonia, Ungaria, Republica Cehă și Slovacia și ulterior Slovenia, România, Bulgaria, Croația.

3. Performanțele Poloniei în realizarea unei economii de piață sustenabile

În perioada parcursă de la aderarea la UE, Polonia a realizat nu numai creștere economică, ci și performanță economică și dezvoltare socială. Analiza dinamicii PIB real în Polonia, în perioada 2004–2014, comparativ cu ritmul mediu de creștere a PIB real la nivelul UE, arată menținerea unor ritmuri superioare în Polonia pe întreaga perioadă analizată.

Conform datelor Eurostat, cele mai ridicate ritmuri de creștere a PIB real au fost înregistrate de Polonia după 2004, atingând în 2007, înainte de declanșarea recesiunii în UE, aproape 7%. *În 2009, anul de vârf al recesiunii în țările UE, ritmul de creștere a PIB real s-a diminuat în Polonia la 1,6%, în condițiile în care contracția PIB pe ansamblul Uniunii a fost de 4,5%, dar s-a situat între circa 5% și 7% în Cehia, Bulgaria, Ungaria, Croația și între circa 4% și 5% în țările membre cu economii dezvoltate.*

În anii 2010 și 2011, creșterea economiei s-a accelerat, înregistrându-se unele dintre cele mai ridicate ritmuri din cadrul UE, de 3,9% și respectiv 4,5% (creșterea PIB pe ansamblul UE a fost de 2% în 2010 și 1,7% în 2011).

În 2012 și 2013, când economiile statelor membre ale UE s-au confruntat din nou cu impactul recesiunii, economia Poloniei a continuat să crească, deși mai lent (1,8% și 1,7%), începând de la sfârșitul anului 2013, s-a înregistrat o revigorare a activităților economice, ca rezultat al creșterii cererii externe și al încrederii sporite a mediului de afaceri în economie, ceea ce a condus la majorarea PIB real în 2014 cu 3,4%. Experții Comisiei Europene prognozează pentru 2015 și 2016 menținerea ritmului de creștere a PIB real în Polonia la peste 3% (European Commission, 2015).

Un factor esențial al performanței de excepție a economiei poloneze, în contextul crizei financiare și economice, a fost mix-ul adecvat de politici, fiscală și monetară. Încă din 2008, guvernul liberal a introdus reforme constând în reduceri de taxe și impozite și în eliminarea obstacolelor birocratice pentru afaceri. Raportul Băncii Mondiale din 2009 confirma faptul că Polonia avea cea mai bună situație fiscală și financiară dintre țările noi membre ale UE, datorită creșterii mai echilibrate. Deși exporturile au scăzut, reducerea taxelor a permis polonezilor să consume mai mult, iar piața internă a putut să absoarbă șocurile. De asemenea, menținerea flotării libere a monedei naționale, zlotul, care a permis Poloniei să recurgă la deprecierea cursului de schimb în raport cu euro, a ajutat Polonia să își mențină dezvoltarea chiar și în condițiile dificile ale crizei economice (cursul este flotant din aprilie 2000).

Polonia s-a remarcat prin abordarea realistă și pragmatică a crizei, aplicând politici de stimulare a consumului intern și a investițiilor, care au fost suportate de absorbția rapidă a fondurilor europene. Polonia a realizat *performanța de a atrage în continuare investitori străini, în pofida reținerii acestora față de țările emergente*. O populație mare, de peste 38 milioane, și piața de capital mai dezvoltată decât în celelalte țări din centrul și estul Europei au constituit principalii factori ce au atras fluxuri de capital substanțiale, estimate la peste 100 miliarde de dolari în perioada 1990 - 2010.

Prof. dr. hab. Leszek Jasinski, din cadrul Institutului de Economie al Academiei Poloneze de Științe, a afirmat că motorul creșterii economice în Polonia l-au constituit exporturile, cererea internă, un sistem bancar puternic, care a evitat promovarea unor produse financiar-bancare toxice și, nu în ultimul rând, un grad ridicat de absorbție a fondurilor structurale.

Este relevantă modificarea rolului exporturilor nete ca motor al creșterii economice în cursul procesului de transformare economică parcurs de Polonia începând din 1990. În cursul primei decade - faza timpurie a procesului de convergență economică - s-a înregistrat o evoluție tipică pentru această fază: contribuția medie anuală a exporturilor nete la creșterea PIB a fost negativă, în condițiile creșterii puternice a cererii interne, incluzând în special investițiile. Situația s-a schimbat la începutul anilor 2000 și după aderarea la UE, când contribuția exporturilor nete la creșterea PIB real a fost, în general, pozitivă (Bogumil & Wielądek, 2014). Această tendință s-a menținut până în 2013, când s-a înregistrat o contribuție a exporturilor nete la majorarea PIB real de 1,4 p.p. (similară cu cea a cererii interne), după care contribuția exporturilor nete a devenit negativă în 2014 (-1,4 p.p), rolul de motor al creșterii economice revenind cererii interne (4,4 p.p). În 2013, valoarea exporturilor de bunuri și servicii, în prețuri curente, era de 766,9 miliarde de euro (reprezentând 46,1% din PIB), iar valoarea importurilor era de 735,2 miliarde de euro (44,2% din PIB). (European Commission, 2015).

Încă din 1996, aproximativ 70% din exporturile Poloniei se îndreaptă spre Uniunea Europeană. În perioada 2004 - 2014, Polonia și-a consolidat poziția de lider, fiind cel mai mare exportator dintre statele membre care au aderat la UE în 2004 și 2007: aproape 27% din bunurile exportate de țările Europei Centrale și de Est în cadrul UE provin din Polonia. În perioada analizată, Polonia a exportat în UE mărfuri în valoare de aproape 3,5 miliarde de zloți. De la aderarea Poloniei în 2004, firmele poloneze au obținut profituri de aproximativ 550 miliarde de zloți (135 miliarde de euro) din exporturile de servicii către UE. După 2004, Polonia a înregistrat cea mai rapidă creștere în sectorul serviciilor (160%) dintre statele din Europa Centrală și de Est, în special în transporturi și turism.

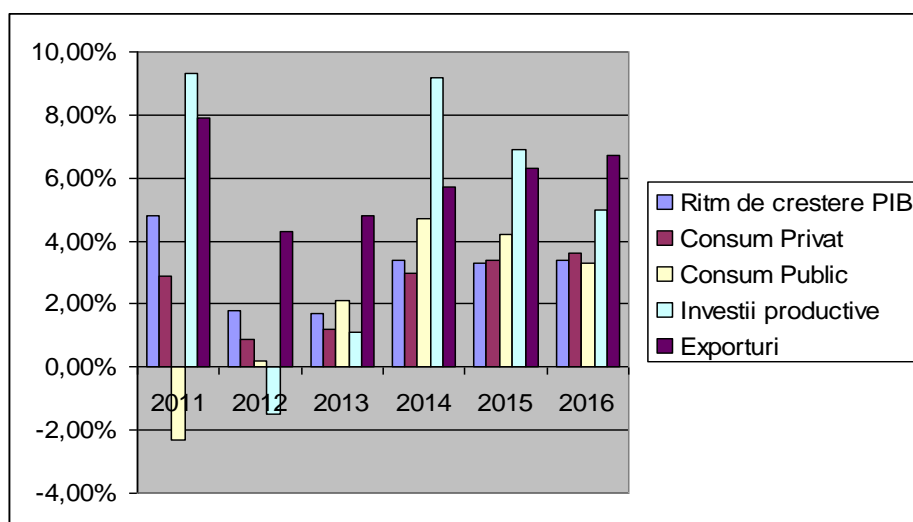
Polonia continuă să înregistreze o balanță comercială excedentară cu majoritatea statelor membre ale UE, inclusiv cu Germania - principalul său partener comercial, către care se îndreaptă 26% din exporturi. Următoarele destinații ale exporturilor poloneze în alte state membre sunt: Marea Britanie, Republica Cehă, Franța și Italia.

În ceea ce privește structura exporturilor, aceasta s-a schimbat radical în perioada 2000-2010, când utilajele și echipamentele pentru mijloace de transport au devenit principalele produse exportate (PAIIZ & PWC, 2011). În cazul importurilor, cea mai mare parte din acestea este reprezentată de bunurile de capital necesare pentru re tehnologizare industrială în detrimentul bunurilor de consum. În acest caz, deficitul comercial înregistrat poate fi considerat un element pozitiv, care se înscrie în eforturile Poloniei de modernizare a industriei.

Polonia este considerată de majoritatea specialiștilor în economie ca fiind una dintre cele mai dinamice piețe emergente. Conform UNCTAD, această țară a înregistrat una dintre cele mai ridicate rate de creștere a investițiilor străine la nivel mondial. Astfel, în 2011, Polonia a atras ISD în valoarea record de 15,1 miliarde de dolari. Oportunități pentru investiții și comerț există în toate sectoarele economiei Poloniei. Spre exemplu, Camera de Comerț a SUA din Polonia a fost fondată în anul 1991 cu 7 membri, iar în prezent numără peste 300 de membri. Mai mult, investitorii străini contribuie cu aproape 40% la cifra de afaceri pe bursa de valori din Varșovia. Potrivit unui sondaj realizat de Camera de industrie și comerț polonezo-germană, 86% din întreprinderile germane sunt în favoarea investiției în Polonia, față de alte țări din Europa Centrală și de Est.

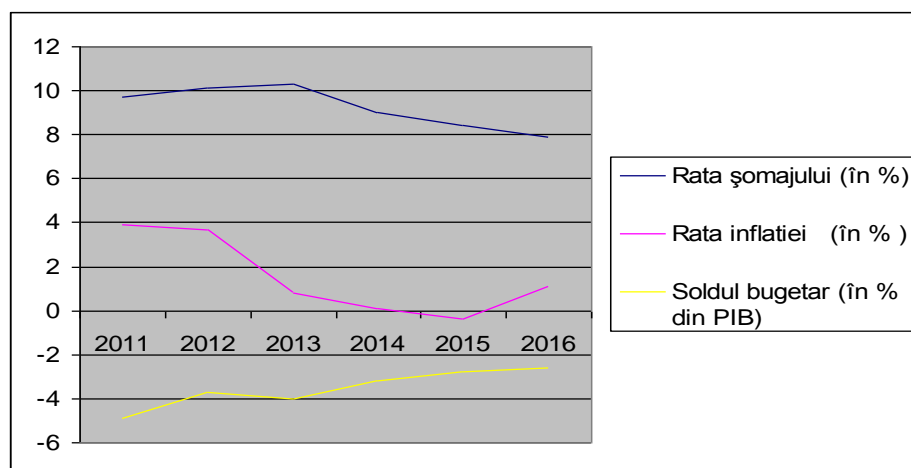
Schwab, K. (2014) a precizat în Raportul Competitivității Globale 2014-2015, realizat sub egida Forumului Economic Mondial, că Polonia își menține, în general, poziționarea pe locul 43. Polonia este evaluată ca fiind într-un proces de tranziție de la etapa a II-a - economie bazată pe eficiență - la etapa a III-a - economie orientată spre inovare. În Raportul Forumului Economic Mondial au fost apreciate progresele Poloniei privind instituțiile, infrastructura, educația, flexibilitatea sporită și eficiența pieței muncii, care reprezintă pași siguri în direcția cea bună, respectiv pentru a stimula competitivitatea țării. Forumul Economic Mondial apreciază faptul că Polonia a continuat reformele structurale pentru creșterea inovării și cunoașterii, ceea ce va fi necesar pentru a susține creșterea economică durabilă și în viitor. Este evidențiat faptul că Polonia poate realiza "o economie bazată pe inovare", bazându-se pe o populație bine educată, piețe financiare bine dezvoltate și o piață de desfacere care este cea mai mare din regiunea CEE.

Graficul 1: Evoluția creșterii medii anuale a PIB și a componentelor PIB în Polonia, în perioada 2011 - 2016

Sursa: Reprezentare a autorilor pe baza datelor European Commission (2015)

Graficul 2: Evoluția ratei șomajului, a ratei inflației și a deficitului bugetar în Polonia

Sursa: Reprezentare a autorilor pe baza datelor European Commission (2015)

4. Fondurile europene și regionalizarea - pilonii creșterii economice în Polonia

În perioada 2007-2013, cele zece state membre din CEE au avut acces la fonduri europene în valoare de 172,6 miliarde de euro. Ca proporție, Poloniei și Republicii Cehe le-au fost alocate 50% din fondurile europene. În ceea ce privește modul de implementare, în primii patru ani fondurile europene contractate în toate statele membre din CEE au totalizat 110,2 miliarde de euro.

Potrivit Raportului KPMG 2007-2013 privind progresele înregistrate în atragerea fondurile UE în Europa Centrală și de Est, în Polonia rata de contractare a fondurilor UE a fost de 95%. Pentru aceeași perioadă, în Polonia, clasamentul fondurilor în funcție de rata de contractare se prezintă astfel: Fondul European de Garantare Agricolă (99%), Fondul de Coeziune (96%), Fondul Social European (95%), Fondul European de Dezvoltare Regională (94%), Fondul European pentru Pescuit (88%) și Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (88%).

Polonia este lider între țările membre în ceea ce privește rata de absorbție a Fondurilor Structurale ale UE - 67,9% în perioada 2007-2013. În cadrul bugetului pentru 2007-2013, Poloniei i-au fost alocate din Fondurile Structurale circa 101,5 miliarde de euro, care au fost folosite pentru finanțarea unor investiții fără precedent în infrastructură și au contribuit la stimularea economiei poloneze. Conform datelor furnizate de guvernul Poloniei, până în mai 2014 au fost utilizate din fondurile alocate 68,2 miliarde de euro (circa 283 miliarde de zloti), din care Comisia Europeană a acoperit circa 52,5 miliarde de euro. În această perioadă, au fost semnate cu beneficiarii 91.834 contracte pentru cofinanțare (Szczygieł, 2014).

Potrivit raportului guvernamental "Polonia - 10 ani de la aderarea la UE" (Ministry of Foreign Affairs, 2014), valoarea totală al investițiilor a crescut cu 75% în perioada 2004-

2013. În plus, în cadrul politicii de coeziune au fost finanțate 51,6% din investițiile publice din Polonia, în 2009-2013. Ministrul Dezvoltării Regionale din Polonia, Elzbieta Bienkowska a subliniat că fondurile europene au fost investite în principal în sistemul de sănătate, inovare, dezvoltare economică și resurse umane.

Începând cu anul 2009, Polonia a devenit un beneficiar net al bugetului UE. După scăderea contribuțiilor la bugetul UE, Polonia a primit 250 de miliarde de zloți (61,4 miliarde de euro), în cei zece ani de la aderare. În perioada 2007-13, Strategia națională de coeziune a acoperit 21 programe operaționale: 4 sectoriale, 16 regionale și un program operațional de asistență tehnică.

Dezvoltarea celor 16 Programe Operaționale Regionale a fost justificată de procesul de dezvoltare regională bazat pe descentralizare, de creșterea eficienței activităților de dezvoltare derulate de către administrația publică, precum și de utilizarea eficientă a fondurilor structurale de către regiuni, în perioada 2004-2006. Actuala organizare administrativă a țării, care a fost introdusă la 1 ianuarie 1999, cuprinde: 16 voievodate, 379 de powiate⁴ (inclusiv 65 de municipii) și 2.478 de comune și a înlocuit o configurație cu 49 de voievodate, care a funcționat din 1975.

Stasiak (1999) subliniază faptul că împărțirea administrativ teritorială a unei țări constituie un element foarte important al politicii și strategiei de dezvoltare economică și socială. Acest proces este condiționat de factori multipli, cum ar fi:

- *mediul natural* (definit în sens larg ca: zone montane, mare, rezervații naturale, râuri sau lacuri), care ar putea împiedica accesul la centrele de administrația publică, în timp ce zonele joase ar facilita accesul;
- *distribuția populației și rețeaua principalelor centre urbane* și funcțiile lor în structura administrativ teritorială;
- *conjunctura geopolitică*, care influențează regiunile de-a lungul frontierei de stat;
- *factori economici*, care au influențat împărțirea în: zone de extracție de materii prime (cum sunt voievodatele: Lublin, Polonia Mare), regiuni industriale (voievodatele Silezia, Pomerania Occidentală, Mazovia), care determină o concentrare mare a populației, zone agricole (voievodatele Podlasia, Świętokrzyskie), zone cu potențial turistic (se exemplu, voievodatele Podcarpatia, Polonia Mică);
- *factorii etnici*, care pot genera diverse abordări specifice zonei la nivel local;
- *infrastructura de transport, comunicații și energie*.

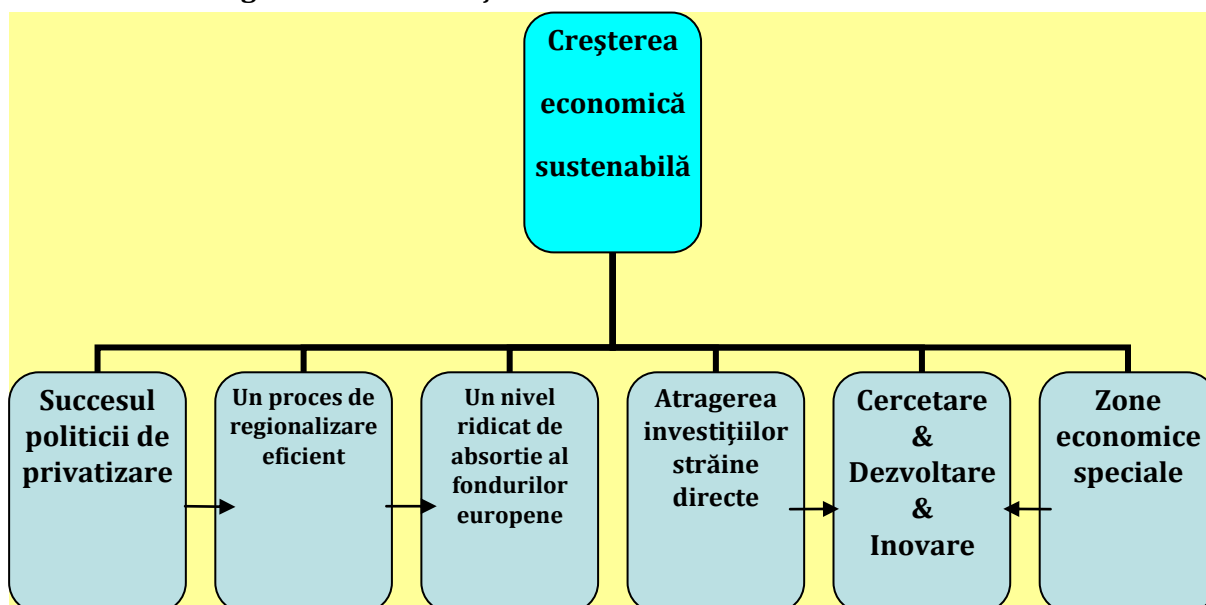
Factorii enumerați mai sus sunt în mare măsură *de natură obiectivă*, dar trebuie luat în considerare faptul că în cele din urmă deciziile finale privind noua divizare administrativă a unei țări iau în considerare și *factorii politici*. În opinia lui Andrzej Stasiak, pe baza experienței din Polonia, factorii decisivi au fost factorii politici, care au urmărit cu precădere stimularea integrării Poloniei în UE și facilitarea accesului la fondurile de dezvoltare regională.

⁴ Un „powiat” este o unitate administrativă a voievodatului polonez.

Între performanțele Poloniei se înscrie și creșterea substanțială, în ultimii ani, a numărului de șosele și autostrăzi, care constituie un factor major pentru funcționarea eficientă a economiei. Cu sprijinul fondurilor UE, între 2004 și 2013, în Polonia s-au construit 673 km de autostrăzi, au fost construite sau modernizate 808 drumuri expres, s-au construit 36.000 km de rețea de canalizare și 683 instalații de tratare a apei. În perioada 2007 – 2013, Polonia a ocupat primul loc în cadrul țărilor europene în ceea ce privește creșterea rețelei de autostrăzi, cu sprijinul fondurilor de la UE. La sfârșitul anului 2013, Polonia avea în folosință peste 2.800 km de șosele și autostrăzi, comparativ cu 912 km la sfârșitul anului 2007.

În cadrul noului buget al UE pentru perioada 2014–2020, Polonia se va menține ca principal beneficiar între statele membre, fiind eligibilă pentru suma de 105,8 miliarde de euro. Sumele alocate Poloniei din Fondurile Structurale vor fi folosite în următorii zece ani pentru subvenționarea unora dintre cele mai mari investiții în infrastructură, mediu, capital uman, inovare și tehnologia informației și a comunicațiilor. Absorbția fondurilor comunitare va avea o contribuție importantă la stimularea economiei, sporind potențialul de creștere economică pe termen lung, astfel încât să se reducă decalajul între Polonia și țările membre mai dezvoltate.

Figura 1: Pilonii creșterii economice sustenabile în Polonia

Sursa: Autori

5. Perspectiva adoptării euro

Guvernul Poloniei a stabilit, în Programul economic de preaderare din 2003, ținta inițială pentru adoptarea monedei unice în 2008 - 2009. Cu toate acestea, prima declarație oficială fermă privind termenul de adoptare a monedei unice de către Polonia a fost cea a fostului prim-ministru Donald Tusk, care a anunțat la mijlocul lunii septembrie 2008 că are un plan ambițios privind îndeplinirea până la mijlocul anului 2011 a criteriilor de convergență nominală pentru adoptarea euro la 1 ianuarie 2012.

Declarația privind stabilirea acestei ținte a primit sprijinul ferm al comunității de afaceri și al majorității cetățenilor polonezi. Termenul anunțat a declanșat și unele comentarii critice privind capacitatea guvernului de a îndeplini sau menține criteriile economice stricte pentru a intra în Zona Euro. Acest plan, considerat de Donald Tusk „dificil, dar posibil”, presupunea îndeplinirea criteriului de convergență privind inflația și intrarea în ERM II în 2009, urmată de asigurarea stabilității cursului de schimb al zlotului în cei doi ani de funcționare în cadrul ERM II, care preced adoptarea euro.

Fostul ministru de finanțe Jacek Rostowski a declarat la 9 octombrie 2008, cu ocazia prezentării bugetului pe 2009, că dificultățile crizei financiare nu vor împiedica îndeplinirea planului ambițios al guvernului de a adopta euro la 1 ianuarie 2012. Referindu-se anterior la aderarea Poloniei la ERM2, Jacek Rostowski a apreciat că pentru Polonia, care îndeplinea deja criteriile privind datoria externă și deficitul bugetar, *cea mai dificilă condiție va fi criteriul referitor la cursul de schimb*. De altfel, Jacek Rostowski - un profesor de economie recunoscut pentru criticile sale la adresa mecanismului ERM II, considera că acest mecanism este prost construit, ceea ce presupune că Polonia trebuie să adere numai atunci când va fi perfect pregătită.

Principala critică pe care o aduceau economiștii mecanismului ERM II era faptul că solicită țărilor candidate să țintească atât cursul de schimb, cât și inflația, ceea ce le poate forța să aleagă între o încetinire a ritmului de creștere economică și riscul unor crize monetare, dat fiind că nu pot utiliza un curs de schimb flotant pentru a se proteja de șocurile externe.

Deteriorarea situației bugetare în 2010, când s-a înregistrat un *deficit record de 8,2% din PIB* (față de 2,5% din PIB în 2009), a dat peste cap planurile inițiale ale guvernului de adoptare a euro în 2012, termenul fiind amânat pentru 2015. În aceste condiții, guvernul polonez s-a confruntat, începând din martie 2010, cu presiunile din partea Comisiei Europene pentru a lua măsuri ferme în vederea reducerii deficitului bugetar, prin restrângerea cheltuielilor publice, după ce au fost publicate estimările care indicau atingerea celui mai înalt nivel al șomajului începând din 2007 (aproape 10% din populația activă) și reducerea vânzărilor cu amănuntul în Polonia. Fostul ministru de finanțe, Jacek Rostowski, a declanșat un amplu audit privind cheltuielile bugetare la nivelul tuturor departamentelor de stat, totalizând 301 miliarde de zloți. Scopul acestei verificări riguroase a cheltuielilor ministerelor și a justificării creșterilor prevăzute era

identificarea posibilităților de economisire a cheltuielilor la fiecare nivel al planificării bugetare. În acest context, Jacek Rostowski a anunțat intenția de a adopta noi reguli bugetare, care să permită realizarea de economii pe termen lung, prin limitarea creșterii cheltuielilor la 1% peste rata inflației.

În cursul crizei economice, s-a schimbat abordarea procesului de adoptare a euro de către noile state membre: de la îndeplinirea sustenabilă a criteriilor de convergență nominală prevăzute în Tratatul de la Maastricht la o atitudine mai prudentă și mai cuprinzătoare, pentru alegerea momentului adecvat al intrării în Zona Euro. O serie de declarații pe tema adoptării monedei unice în statele membre ale UE din afara Zonei Euro evidențiază conștientizarea faptului că adevărata sfidare pentru aderarea la această zonă este convergența reală și nu cea nominală. Sunt relevante, în acest sens, declarațiile unor oficiali din cadrul guvernului și al Băncii Naționale a Poloniei.

Marek Belka, Guvernatorul BNP a declarat într-un interviu acordat agenției Bloomberg, în aprilie 2013: „Consider că ar trebui spus public faptul că [ERM II] reprezintă un obstacol major în calea aderării la Zona Euro pentru o țară precum Polonia. [...] Avem o piață valutară de mari dimensiuni, motiv pentru care ar trebui să spunem pur și simplu: nu intrăm în ERM II. Dacă ne vreți în Zona Euro, invitați-ne fără această condiție preliminară”.

Consiliul de Politică Monetară al BNP a prezentat în septembrie 2013 „Orientările politicii monetare pentru anul 2014”, precizându-și poziția privind adoptarea euro: “În opinia Consiliului, intrarea Poloniei în ERM II și ulterior în Zona Euro ar trebui avută în vedere după depășirea crizei financiare cu care se confruntă țările din Zona Euro și după finalizarea cadrului instituțional al acesteia, în condiții care să permită maximizarea beneficiilor asociate integrării în zona monetară și totodată reducerea la minimum a costurilor aferente”.

Potrivit unei declarații a ministrului de finanțe al Poloniei, Mateusz Szczurek, din aprilie 2014, „chiar dacă Polonia se va apropia ca nivel al PIB pe locuitor de Zona Euro, guvernul *nu are în plan adoptarea euro înainte de 2020. [...] Cred că este foarte puțin probabil ca noi să putem plăti cu euro în Polonia până la sfârșitul acestui deceniu*”. Szczurek a precizat că adoptarea monedei unice europene va contribui la stabilitatea economică a Poloniei doar după ce economia Zonei Euro va deveni ea însăși stabilă.

La începutul anului 2015, Mateusz Szczurek a reafirmat că Polonia nu este încă pregătită să adopte euro. În cazul Poloniei, "balanța costuri și beneficii este diferită de cea dintr-o țară mică precum Lituania, ultimul stat baltic care a trecut la moneda euro (la 1 ianuarie a.c.), și care a avut, mai mult de un deceniu, un curs de schimb ancorat (pegged exchange rate). Szczurek a afirmat că dezbaterile privind aderarea la Zona Euro ar trebui să fie continuată. Acesta a subliniat că, înainte de a stabili o dată precisă, trebuie să fie sigur că situația din Zona Euro este stabilă și că Polonia îndeplinește criteriile de convergență nominală și, în special, de convergență reală pentru a adera la această zonă. „Adoptarea euro este o decizie politică care trebuie luată de liderii politici

și nu de economiști, eventual sub presiunea evenimentelor neașteptate sau a unei crize", a declarat guvernatorul Băncii Naționale a Poloniei, Marek Belka, în timpul unei reuniuni organizate de think-tank Bruegel în Bruxelles, la sfârșitul lunii februarie 2015. El a adăugat că factorii economici joacă un rol important, dar secundar, în luarea acestei decizii". Prim-ministrul, Ewa Kopacz, a amintit că decizia de a intra în Zona Euro a fost luată în timpul referendumului din 2003, precizând însă că adoptarea euro necesită modificări ale Constituției. "Noi nu avem majoritatea necesară", a subliniat prim-ministrul Ewa Kopacz.

La alegerile prezidențiale din Polonia, din 24 mai 2015, conservatorul Andrej Duda a câștigat cu 53% din voturi, învingându-l pe președintele în exercițiu, Bronisław Komorowski (centru-dreapta). Noul președinte ales, Andrzej Duda, a susținut în timpul campaniei electorale că „Polonia ar trebui să intre în Zona Euro doar când salariile polonezilor converg cu media UE.”

6. Relațiile economice ale Poloniei cu România

6.1. Evoluția schimburilor comerciale dintre Polonia și România

Schimburile comerciale româno-polone au crescut constant de peste 5 ori în ultimii 10 ani, excepție făcând anul de criză 2009. Potrivit datelor furnizate de Departamentul de Comerț Exterior și Relații Internaționale din cadrul Ministerul Economiei, Comerțului și Turismului din România (2015), în *anul 2013* s-a realizat o valoare a schimburilor bilaterale de 3,63 miliarde de euro (+6,22% față de anul 2012), din care *1,17 miliarde de euro exporturi* (+8,08%, locul 12 în totalul exporturilor) și *2,46 miliarde de euro importuri* (+5,35%, locul 5).

Balanța comercială s-a menținut deficitară (-1,28 miliarde de euro), dar este primul an după 2010 în care exporturile românești în Polonia au înregistrat un ritm mai mare de creștere decât cel al importurilor, inițiindu-se astfel o tendință de diminuare a deficitului comercial pe aceasta relație.

În *anul 2014* schimburile bilaterale au depășit pragul de 4 miliarde de euro, crescând cu 10,85% față de anul precedent. Din acestea, *1,31 miliarde de euro au fost exporturi românești* (+11,72%, locul 11 în totalul exporturilor) și *2,72 miliarde de euro importuri din Polonia* (+10,43%, locul 5). Balanța comercială s-a menținut deficitară în 2014 (-1,41 miliarde de euro).

6.2. Structura schimburilor comerciale româno-poloneze

În 2014, din exporturile totale ale României în Polonia, opt grupe de produse au avut o pondere de 85%:

Tabelul 2: Structura exporturilor României în Polonia și ponderea principalelor produse

PRODUSE	PONDERE
Mașini, aparate, echipamente electrice	23,9%
Vehicule, aeronave și echipamente de transport	18,5%
Metale comune și articole metalice	13,8%
Mase plastice și articole, cauciuc	8,9%
Confecții textile	6,2%
Produse chimice	4,7%
Aparate optice, de măsură	4,5%
Lemn	4,3%

Sursa: Ministerul Economiei, Comerțului și Turismului - Departamentul de Comerț Exterior și Relații Internaționale

În totalul importurilor României din Polonia în 2014, opt grupe de mărfuri reprezintă 77%.

Tabelul 3: Structura importurilor României din Polonia și ponderea principalelor produse

PRODUSE	PONDERE
Mașini, aparate, echipamente electrice	17,5%
Metale comune și articole metalice	11,0%
Vehicule, aeronave și echipamente de transport	9,7%
Produse alimentare, băuturi, tutun	9,4%
Mase plastice și articole, cauciuc	8,7%
Produse ale industriei chimice și conexe	8,6%
Produse minerale	7,4%
Confecții	4,8%

Sursa: Ministerul Economiei, Comerțului și Turismului - Departamentul de Comerț Exterior și Relații Internaționale

6.3. Investiții și cooperare economică

Conform oficiului național al Registrului Comerțului, la 31 ianuarie 2015, în România erau înregistrate 786 companii poloneze, cu un capital direct investit de 259,03 milioane de euro. Polonia se situează pe locul 20 în rândul investitorilor străini din țara noastră, cu 0,69% din totalul investițiilor străine – față de locul 25 în prima parte a anului 2013. În cursul anului 2012 s-au înregistrat 43 firme noi, cu un capital de 26,64 milioane de euro, în anul 2013, 55 firme noi, cu un capital de 69,3 milioane de euro, iar în anul 2014, 54 firme noi, cu un capital de aproximativ 47 milioane de euro. În ianuarie 2015 au fost înregistrate 3 firme noi, cu un capital însumat de 1,6 milioane de euro.

Conform statisticilor Băncii Naționale a Poloniei, **la 31 decembrie 2013, investițiile poloneze în România totalizau 464,4 milioane de euro.** Societățile comerciale cu capital polonez sunt implicate, în prezent, în industria chimică, industria alimentară, materiale de construcții, producția de ambalaje metalice ușoare, transporturi, turism, activități comerciale. *Cele mai importante firme care operează în România sunt:*

- *Can Pack România*, cu o cifră de afaceri de 77 milioane de euro (profit brut - 6,3 milioane de euro);
- *Uzinele Sodice Govora - Ciech Chemical Group*, cu o cifră de afaceri de 75,2 milioane de euro (profit brut - 12,5 milioane de euro);
- *Genpact România*, cu o cifră de afaceri de 68,8 milioane de euro (profit brut - 9,5 milioane de euro);
- *Tybark Maspex România*, cu o cifră de afaceri de 63,5 milioane de euro (profit brut de -0,2 milioane de euro).

Grupul Ciech, al doilea producător de sodă calcinată la nivel european după grupul belgian Solvay și proprietarul uzinelor chimice Govora a investit 40 milioane de euro, în ultimii opt ani, pentru re tehnologizare și creșterea capacității de producție. În sectorul financiar sunt prezente companii specializate în recuperarea creditelor: Kruk și Kredyt Inkaso. În 2013, Getin Holding a preluat Romanian International Bank, și a restructurat-o și redenumit-o Idea Bank. În domeniul IT operează firme poloneze ca Asseco și ABC data. Polonia are o prezență importantă și în retail, prin lanțul de supermarketuri Profi, controlat de fondul de investiții Enterprise Investors, iar în domeniul materialelor de construcții cea mai importantă firmă este Viking Profil, cu o cifră de afaceri de 11 milioane de euro. Potrivit Registrului Comerțului, companiile cu capital polonez au activități în București, precum și în județele: Arad, Bacău, Bihor, Prahova, Vâlcea, Ilfov, Suceava, Brașov, Cluj, Timiș, Caraș Severin, Argeș.

Conform statisticilor Băncii Naționale a Poloniei, **investițiile României în Polonia totalizau, la 31 decembrie 2013, circa 24,1 milioane de euro.** Cele mai importante firme cu capital românesc înregistrate în această țară sunt: *UTI Grupa Polska*, care are ca obiect de activitate managementul traficului rutier, apărarea și

securitatea IT, *TOHANI Polska*, ce acționează în sectorul viticol – ambele înființate în anul 2011 și *Global Food Poland Sp. z o.o.* (filiala a EUROPEAN DRINKS). De asemenea, *ROMGAZ S.A.* este asociată, cu cote de participare de 30%, în societățile *ENERGYA TORZYM s.z.o.o.sp.k.* și *ENERGYA CYBINSKA s.z.o.o.sp.k.*, având ca obiect de activitate explorări petroliere și gazeifere în două perimetre din Polonia.

Bibliografie

- Bogumil, P., Wieladek, R. (2014). *ECFIN Country Focus*, Volume 11, Issue 9, October 2014.
- European Commission (2015). *European Economic Forecast Spring 2015*, European Economy 2/2015, Brussels.
- KPMG (2014). *EU Funds in Central and Eastern Europe*, Progress Report 2007-2013.
- Ministerul Economiei, Comerțului și Turismului, Departamentul de Comerț Exterior și Relații Internaționale (2015). *Fișa sintetică Polonia*.
- Ministry of Foreign Affairs (2014). *Polska EU 10*, Warsaw, Poland.
- Polish Information and Foreign Investment Agency (PAIIZ) & PWC (2011). *Why Poland?*, Ministry of Economics. Warsaw, Poland.
- Stasiak, A. (1999). *The new administration in Poland, Research territorial European integration*, Centre for Regional Studies, Pecs, Poland, 31-41.p.
- Schwab, K. (2014). *Global Competitiveness Report 2014-2015*, World Economic Forum. Geneva, Switzerland.
- Szczygieł, M. (2014), *Ten years after...Post-accession development in Poland 2004-2014*, Embassy of the Republic of Poland, București.